

Гапон В. В.

кандидат педагогічних наук, начальник відділу освітнього інформаційного забезпечення, ДНУ «Інститут освітньої аналітики», Київ, Україна, garon@mon.gov.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7521-5450>

Попкова Л. В.

науковий співробітник сектору системного та телекомунікаційного забезпечення, ДНУ «Інститут освітньої аналітики», Київ, Україна, popkova@mon.gov.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9434-1775>

Чимбай Л. Л.

завідувач сектору відділу освітнього інформаційного забезпечення, ДНУ «Інститут освітньої аналітики», Київ, Україна, l_chimbay@mon.gov.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4647-2471>

АНАЛІЗ КРИТЕРІЇВ КОНКУРСНОГО ВІДБОРУ ВИКОНАВЦІВ ДЕРЖАВНОГО ЗАМОВЛЕННЯ НА ПІДГОТОВКУ МАГІСТРІВ

Анотація. Метою статті є дослідження критеріїв розподілу обсягів підготовки магістрів та чинників, що впливають на відбір виконавців державного замовлення. У процесі дослідження використані метод системного аналізу, за допомогою якого розроблено інформаційну модель розподілу державного замовлення, метод статистичного визначення зв'язків та залежностей між показниками, за допомогою якого побудовано електронні інформаційно-аналітичні таблиці критеріальних оцінок. Здійснено аналіз критеріїв конкурсного відбору виконавців державного замовлення на підготовку магістрів у закладах вищої освіти за кожною спеціальністю. Наведено результати розрахунку показників, що впливають на конкурсний бал по кожній спеціальності для закладу вищої освіти при визначенні місць державного замовлення. Аналіз значень конкурсних балів виконавців державного замовлення засвідчив, що найвищі бали за спеціальностями отримали заклади вищої освіти відповідної спеціалізації, що можна пояснити великим обсягом здобувачів вищої освіти ступеня бакалавра, достатнім рівнем матеріально-технічної бази, відповідним науково-педагогічним потенціалом.

Ключові слова: державне замовлення, ступінь освіти, здобувачі вищої освіти, конкурсний відбір, критерії конкурсного відбору.

JEL classification: I21, I23, Y10.

DOI: 10.32987/2617-8532-2020-1-72-87.

У сучасних умовах місце та значення вищої освіти в системі пріоритетів кожної країни відображають рівень її соціально-економічного розвитку. Тільки країна з відповідними сучасними стандартами вищої освіти може зайняти гідне місце і отримати визнання в світі. Це означає, що

всі академічні ступені і кваліфікації повинні відповідати світовому інтегрованому ринку праці. Для цього в країнах Європи поступово уніфікується структура освіти і кваліфікацій, навчальні плани підготовки кадрів, розробляються і погоджуються стандарти і процедури забезпечення

© Гапон В. В., Попкова Л. В., Чимбай Л. Л., 2020

ня контролю і гарантії якості вищої освіти, проводяться законодавчі і організаційні заходи, спрямовані на поширення мобільності студентів і викладачів, забезпечення працевлаштування випускників і на підвищення якості і привабливості європейської системи освіти [1].

Слід зазначити, що необхідною умовою нововведень, відповідно до вимог суспільства має бути збереження кращих національних здобутків на всіх рівнях підготовки фахівців, запровадження інноваційних підходів до організації вищої освіти. Нових підходів потребує і вся система управління вищою освітою. Потребує удосконалення механізм управління освітою на рівні уряду і державних установ, зокрема це стосується розробки принципово нових підходів до форм і методів освітнього менеджменту. В умовах реформування вищої освіти України відбуваються зміни і в підходах до розподілу державного замовлення на підготовку фахівців як засобу державного регулювання задоволення потреб економіки та суспільства у кваліфікованих кадрах.

Питанням удосконалення механізму державного регулювання системи вищої освіти присвячені численні дослідження. Серед них праці науковців В. Кременя, С. Домбровської, О. Дзюбенко, В. Лугового, М. Авксентьєва, А. Детюка [2–7].

В. Кремень в Національній доповіді про стан і перспективи розвитку освіти в Україні наголосив на необхідності збільшення державного замовлення Національній академії педагогічних наук України на відтворення кадрового потенціалу дослідників, підготовки магістрів, докторів філософії і докторів наук, а також на

підвищенні кваліфікації керівних працівників у галузі освіти, педагогіки і психології [2].

Питанням формування нових механізмів впливу держави на реформування вищої освіти України, упровадженню наукових результатів у стандарти освіти присвячені дослідження С. Домбровської, у яких акцентується на доцільності застосування процедур прогнозування, аналізу та коригування разом із використанням традиційних організаційно-контролюючих функцій в органах управління освітою [3].

У працях О. Дзюбенко державне регулювання послуг вищої освіти в Україні розглядається як самостійна теоретико-правова категорія. Запропоновано удосконалити державне регулювання ринку послуг у сфері вищої освіти через системне застосування правових, економічних, адміністративних та соціальних заходів [4].

Удосконаленню моделі формування державного замовлення на підготовку фахівців з вищою освітою приділяється увага в працях М. Авксентьєва. Науковець пропонує шляхи оптимізації розподілу обсягів державного замовлення, засновані на оцінці потреб ринку робочої сили і можливостях закладів вищої освіти, що дозволяє задовольнити потреби ринку праці без виникнення надлишку випускників окремих спеціальностей [6].

Згідно із Законом України «Про формування та розміщення державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів» від 20.11.2012 № 5499-VI

розподіл державного замовлення здійснюється державними замовниками на конкурсних засадах, виходячи з принципів добросовісної конкуренції [8]. Склад конкурсної комісії, процедура проведення конкурсу, критерії конкурсного відбору визначаються державним замовником. Але до 2017 р. розподіл обсягів державного замовлення на підготовку здобувачів вищої освіти здійснювався без розрахунку конкурсного балу і врахування критеріїв конкурсного відбору.

На виконання постанови Кабінету Міністрів України (КМУ) «Про затвердження Порядку розміщення державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів» від 20 травня 2013 р. № 363 [9] та з метою ефективного розміщення державного замовлення на підготовку магістрів наказом Міністерства освіти і науки України (МОН) від 14.06.2017 № 858 затверджено Положення про критерії розміщення державного замовлення на підготовку магістрів для вищих навчальних закладів, які знаходяться у сфері управління МОН [10]. Положення визначає критерії розміщення державного замовлення на підготовку магістрів на основі освітнього ступеня бакалавра.

Метою статті є дослідження критеріїв розміщення державного замовлення і чинників, що впливають на формування конкурсного балу при відборі виконавців державного замовлення.

Із 2018 року конкурсний відбір виконавців та розміщення державного замовлення на підготовку ма-

гістрів проводить конкурсна комісія МОН з відбору виконавців державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів за спеціальностями та формами навчання на підставі критеріїв, затверджених наказом МОН «Критерії конкурсного відбору виконавців державного замовлення на підготовку магістрів у закладах вищої освіти, які знаходяться у сфері управління Міністерства освіти і науки України» від 03.05.2018 р. № 445 [11].

У 2018 та 2019 роках визначення обсягу державного замовлення на підготовку магістрів на основі освітнього ступеня бакалавра у закладах вищої освіти (ЗВО) проводилось за кожною спеціальністю/спеціалізацією відповідно до конкурсного балу, який визначався як добуток кількісного показника випуску бакалаврів і конкурсного критерію, що розраховувався як добуток критеріїв К1, К2, К3, К4, К5, К6, К7, К8, К9. Формування даних у ЗВО, їх збір і опрацювання на рівні МОН, а також розрахунок конкурсного балу по кожній спеціальності/спеціалізації для кожного закладу вищої освіти у розрізі ступенів освіти з подальшим автоматичним розподілом місць державного замовлення виконувалось засобами програмного забезпечення «Критерії розміщення державного замовлення на підготовку магістра на основі ступеня бакалавра у 2019 році».

Згідно затвердженої процедури, для розрахунку кількісного показника надаються дані щодо кількості здобувачів вищої освіти, які у поточному році завершують навчання у цьому закладі за освітньо-професій-

ними програмами бакалавра з відповідної спеціальності та форми навчання.

Для розрахунку критеріїв ураховується така інформація.

K1 – критерій якості наукової роботи ЗВО разом з відокремленими структурними підрозділами. Для розрахунку критерію K1 беруть до уваги загальний контингент науково-педагогічних і наукових працівників, які працювали у закладі вищої освіти за основним місцем роботи, та кількість штатних науково-педагогічних та наукових працівників закладу вищої освіти, які працюють за основним місцем роботи не менше шести місяців і мають не менше п'яти наукових публікацій у періодичних виданнях, які на час публікації було включено до наукометричних баз Scopus, або Web of Science Core Collection.

K2 – критерій диверсифікації джерел доходу ЗВО. Розрахунок цього критерію виконується на основі двох показників:

- даних загального обсягу надходжень закладу вищої освіти за програмою досліджень, наукових та науково-технічних розробок в попередньому фінансовому році та коштів, отриманих як плата від надання послуг за цією програмою;

- даних загального обсягу надходжень закладу за програмою підготовки кадрів та забезпечення діяльності баз практики в попередньому фінансовому році та коштів, отриманих як плата за послуги у надходженнях за цією програмою.

K3 – інтегральний критерій якості кадрового забезпечення, якості навчання та міжнародного визнання. Розрахунок критерію K3 базується на даних про місце ЗВО в останньому

опублікованому випуску хоча б одного з рейтингів QS World University Rankings, The Times Higher Education World University Rankings чи Academic Ranking of World Universities.

K4 – регіональний критерій. Значення його визначається відповідно до області розташування ЗВО.

K5 – критерій акредитованості магістерської освітньої програми. Враховуються дані про ліцензії, сертифікати для освітніх програм (спеціальностей).

K6 – критерій наявності аспірантури та/або докторантури за визначеною спеціальністю у ЗВО. Розрахунок K6 виконується на основі контингенту аспірантів та докторантів.

K7 – критерій популярності магістерських програм ЗВО. При розрахунку критерію K7 враховується кількість осіб, які зараховані на магістерські програми зазначеної спеціальності минулого року за всіма формами навчання та джерелами фінансування з числа випускників інших ЗВО, що здобули вищу освіту за ступенями бакалавра, магістра та освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста.

K8 – критерій чисельності іноземних студентів. Розрахунок проводиться на основі чисельності здобувачів вищої освіти денної форми навчання усіх рівнів за спеціальностями та чисельності іноземців й осіб без громадянства за спеціальностями, окрім освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста.

K9 – спеціалізований критерій. Розраховується визначеним чином для конкретних спеціальностей.

Для спеціальностей галузі знань 01 «Освіта» враховується загальна кількість випускників закладу вищої

освіти за спеціальністю (спеціалізацією) за денною формою навчання, які здобули ступінь магістра в попередньому календарному році, та кількість випускників, які здобули ступінь магістра за цією спеціальністю (спеціалізацією) за денною формою навчання, яким була виплачена одноразова адресна грошова допомога та які уклали на строк не менше трьох років договір про роботу на посадах педагогічних працівників у загальноосвітніх та професійно-технічних закладах освіти.

Для спеціальності 017 «Фізична культура і спорт» ураховується загальна кількість науково-педагогічних і наукових працівників та кількість штатних науково-педагогічних і наукових працівників закладу вищої освіти, які мають призові місця на олімпійських, паралімпійських, Дефлімпійських іграх, Всесвітній та Всеукраїнській Універсіаді, чемпіонатах світу, Європи, Європейських іграх, етапах кубків світу та Європи з видів спорту, що визнані Міністерством молоді та спорту України. Якщо для цієї спеціальності критерій розраховується за двома правилами, то застосовується показник з більшим значенням.

Для спеціальностей галузі знань 02 «Культура і мистецтво» враховується загальна кількість науково-педагогічних і наукових працівників, які працювали у ЗВО, штатних науково-педагогічних та наукових працівників ЗВО, які працюють за основним місцем роботи не менше шести місяців і під їх керівництвом за останні п'ять років здобуті дипломи (документи) переможців та призерів (лауреатів) міжнародних культурно-мистецьких проектів, внесених до

відповідних міжнародних реєстрів, визнаних Мінкультури.

Деякі критерії, такі як критерій якості наукової роботи ЗВО (K1), критерій диверсифікації джерел доходу ЗВО (K2), інтегральний критерій якості кадрового забезпечення, якості навчання та міжнародного визнання (K3), регіональний критерій (K4), визначаються для ЗВО в цілому. Значення решти критеріїв формуються для кожної спеціальності ЗВО.

Кількість місць державного замовлення для кожної спеціальності ЗВО та форми навчання розраховується за формулою:

$$Ksp_i = \frac{(Ksp_{posta}) \cdot Kb_i}{\sum_{j=1}^N Kb_j},$$

де Ksp_i – кількість місць з відповідної спеціальності для ЗВО з індексом i ; Ksp_{posta} – обсяг прийому з відповідної спеціальності (згідно постанови КМУ); Kb_i – конкурсний бал з відповідної спеціальності для ЗВО з індексом i ; Kb_j – конкурсні бали з відповідної спеціальності усіх ЗВО, де здійснюється прийом.

У 2019 р. ДНУ «Інститут освітньої аналітики» здійснено збір і опрацювання даних, отриманих від 143 ЗВО, виконано розрахунок конкурсного критерію і конкурсного балу, проведено аналіз значень деяких критеріїв. Зауважимо, що значення критеріїв по ЗВО в цілому можуть суттєво відрізнитись від критеріїв по кожній спеціальності окремо.

Аналіз критерію K1 засвідчив, що у 2019 р. кількість ЗВО з мінімальним значенням «1», що відповідає відсутності достатньої кількості публіка-

цій, включених до наукометричних баз Scopus, або Web of Science Core Collection, зменшилась з 11 до 4 порівняно з 2018 р. 113 ЗВО покращили результати, 19 ЗВО залишились на рівні 2018 р. У 10 ЗВО показники K1 зменшились.

Найвищі показники зафіксовані в Одеському національному університеті імені І. І. Мечникова (1,29), Українському державному хіміко-технологічному університеті (1,27), Харківському національному університеті радіоелектроніки та Сумському державному університеті (1,26), Національному університеті «Львівська політехніка» (1,23), Київському національному університеті імені Тараса Шевченка, Національному технічному університеті «Харківський політехнічний інститут», Національному технічному університеті України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (1,22), Національній металургійній академії України (1,19), Київському національному університеті технологій і дизайну (1,18), Кременчуцькому національному університеті імені Михайла Остроградського (1,18), Вінницькому національному технічному університеті (1,17), Запорізькому національному технічному університеті (1,17), Львівському національному університеті імені Івана Франка (1,17).

Критерій K2 розраховується як добуток K2.1 (складова, пов'язана з надходженнями за програмою досліджень, наукових та науково-технічних розробок за КПКВ 2201040) та K2.2 (складова, пов'язана з надходженнями за програмою підготовки кадрів за КПКВ 2201060). Вихідні дані для розрахунку цих показників

відображаються у бухгалтерському звіті у формах № 4-1«д» «Звіт про надходження і використання коштів, отриманих як плата за послуги» та № 4-2«д» «Звіт про надходження і використання коштів, отриманих за іншими джерелами власних надходжень».

Аналіз розрахованих значень K2 свідчить, що у 2019 р. цей показник дорівнює одиниці у трьох ЗВО (Харківському національному університеті будівництва та архітектури, Донецькому національному університеті економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського, Одеському національному морському університеті), хоча у 2018 р. ці ЗВО мали високе значення показника. Порівняльний аналіз значень критерію K2 у 2018-2019 рр. засвідчив, що 25 ЗВО підтвердили значення 1,03, 77 ЗВО підтвердили значення 1,07, а у 16 ЗВО значення показника у 2019 р. збільшилося.

За результатами аналізу критерію K3 встановлено, що тільки 7 ЗВО займають місця у рейтингах QS World University Rankings, The Times Higher Education World University Rankings чи Academic Ranking of World Universities. Це Донецький національний університет імені Василя Стуса, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Львівський національний університет імені Івана Франка, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», Сумський державний університет, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна.

Критерій К6 наявності аспірантури та/або докторантури з визначеної спеціальності в ЗВО приймає максимальне значення 1,15 за умови існування докторантури та аспірантури при наявності контингенту аспірантів та докторантів за визначеною спеціальністю. К6 = 1,07 за умови існування докторантури або аспірантури при наявності контингенту аспірантів або докторантів відповідно. К6 = 1,0 в інших випадках.

Аналіз значень критерію К6 свідчить, що 6 закладів не мають аспірантури та/або докторантури за заявленими спеціальностями. Серед них Закарпатська академія мистецтв, Київська державна академія декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука, Донбаська національна академія будівництва і архітектури, Косівський інститут прикладного та декоративного мистецтва ЛНАМ, Львівський інститут економіки і туризму, Херсонська державна морська академія.

У 38 ЗВО серед всієї кількості заявлених спеціальностей для більшості є аспірантура та/або докторантура. Серед них Вінницький національний технічний університет (81 % заявлених спеціальностей мають аспірантуру та/або докторантуру), Київський національний торговельно-економічний університет (85,7 %), Київський національний університет імені Тараса Шевченка (88,2 %), Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (86 %), Національний університет «Львівська політехніка» (73,2 %), Українська інженерно-педагогічна академія (81,25 %), Харківський національний університет радіоелектроніки (80 %).

У цілому в 108 закладах за визначеними спеціальностями є аспірантура та докторантура з різною чисельністю осіб.

Серед ЗВО, що мають максимальне значення К6 = 1,15, варто відзначити заклади з найбільшою кількістю спеціальностей, за якими вони мають аспірантуру та докторантуру. Це Київський національний університет імені Тараса Шевченка (34 спеціальності), Національний університет біоресурсів та природокористування (11), Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова (10), Національний університет «Львівська політехніка» (9), Національний авіаційний університет (9), Львівський національний університет імені Івана Франка (9), Київський національний університет будівництва та архітектури (8), Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника (8), Одеський національний університет імені І. І. Мечникова (7), Запорізький національний університет (6).

Значення критерію популярності магістерських програм закладу вищої освіти К7 за розрахунками варіює в межах від 1,0 до 1,2. Мінімальне значення 1,0, що означає відсутність зарахованих на магістерські програми зазначеної спеціальності минулого року з числа випускників інших ЗВО, зафіксовано у 3 закладах: Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, Одеська національна академія зв'язку ім. О. С. Попова і Національний університет «Одеська морська академія». Максимальне значення 1,2 спостерігається у 43 ЗВО.

Розрахункове значення критерію чисельності іноземних студентів К8 може дорівнювати від 1,0 до 1,1. Ана-

ліз цього показника засвідчив, що у 35 ЗВО іноземні громадяни та особи без громадянства не здобувають вищу освіту. 12 ЗВО мають максимальне значення критерію 1,1 в цілому по закладу.

У табл. 1 наведено перелік ЗВО з максимальним значенням критерію К8 за пріоритетними спеціальностями.

У табл. 2 надано інформацію за спеціальностями із максимальним значенням К8 та кількістю ЗВО, де іноземні громадяни та особи без громадянства здобувають вищу освіту.

Серед спеціальностей, які по одному ЗВО мають найбільше значення К8 і є пріоритетними для іноземних студентів – це «Початкова освіта»,

Таблиця 1

ЗВО із максимальним значенням К8

Назва ЗВО	Пріоритетні спеціальності з максимальним значенням К8
Національний технічний університет «ХПІ»	Економіка, Облік і оподаткування, Фінанси, банківська справа та страхування, Менеджмент, Інженерія програмного забезпечення, Комп'ютерна інженерія, Прикладна механіка, Галузеве машинобудування, Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка, Хімічні технології та інженерія, Електроніка, Нафтогазова інженерія та технології, Залізничний транспорт, Автомобільний транспорт
Дніпровський національний університет ім. Олеся Гончара	Філологія, Менеджмент, Технології медичної діагностики та лікування, Міжнародні економічні відносини
Харківський національний університет будівництва та архітектури	Архітектура та містобудування, Будівництво та цивільна інженерія
Одеська національна академія будівництва і архітектури	Підприємництво, торгівля та біржова діяльність, Архітектура та містобудування
Харківський національний автомобільно-дорожній університет	Економіка, Облік і оподаткування, Підприємництво, торгівля та біржова діяльність, Будівництво та цивільна інженерія, Автомобільний транспорт, Транспортні технології
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця	Економіка, Облік і оподаткування, Фінанси, банківська справа та страхування, Менеджмент, Маркетинг, Комп'ютерні науки, Публічне управління та адміністрування
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого	Економіка
Харківський державний університет харчування та торгівлі	Фінанси, банківська справа та страхування, Менеджмент, Міжнародні економічні відносини
Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка	Початкова освіта, Середня освіта, Музичне мистецтво
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»	Економіка, Облік і оподаткування, Фінанси, банківська справа та страхування, Менеджмент, Маркетинг, Підприємництво, торгівля та біржова діяльність, Авіаційна та ракетно-космічна техніка, Авіоніка, Авіаційний транспорт, Автомобільний транспорт
Одеська національна академія зв'язку імені О. С. Попова	Економіка, Менеджмент, Телекомунікації та радіотехніка
Південноукраїнський національний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського	Середня освіта, Філософія, Менеджмент

Складено авторами на основі опрацьованої інформації від ЗВО системи МОН.

Спеціальності із максимальним значенням К8

Код спеціальності	Назва спеціальності	Кількість ЗВО
014	Середня освіта	9
015	Професійна освіта	3
025	Музичне мистецтво	4
033	Філософія	2
035	Філологія	7
051	Економіка	20
071	Облік і оподаткування	9
072	Фінанси, банківська справа та страхування	14
073	Менеджмент	28
075	Маркетинг	2
076	Підприємництво, торгівля та біржова діяльність	6
101	Екологія	3
122	Комп'ютерні науки	4
123	Комп'ютерна інженерія	4
131	Прикладна механіка	5
133	Галузеве машинобудування	2
134	Авіаційна та ракетно-космічна техніка	3
141	Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка	6
144	Теплоенергетика	2
161	Хімічні технології та інженерія	3
163	Біомедична інженерія	3
172	Телекомунікації та радіотехніка	2
185	Нафтогазова інженерія та технології	5
191	Архітектура та містобудування	6
192	Будівництво та цивільна інженерія	10
242	Туризм	3
272	Авіаційний транспорт	3
274	Автомобільний транспорт	4
275	Транспортні технології	2
281	Публічне управління та адміністрування	4
292	Міжнародні економічні відносини	5

Складено авторами на основі опрацьованої інформації від ЗВО системи МОН.

«Спеціальна освіта», «Фізична культура і спорт», «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація», «Прикладна фізика та наноматеріали», «Інженерія програмного забезпечення», «Системний аналіз», «Суднобудування», Енергетичне машинобудування, «Метроло-

гія та інформаційно-вимірювальна техніка», «Мікро- та наносистемна техніка», «Електроніка», «Технології медичної діагностики та лікування», «Залізничний транспорт».

Використання критерію К9 дає змогу ЗВО, що не мають потужної матеріально-технічної бази, достатньо-

го науково-педагогічного потенціалу в технічній сфері, набрати достатній конкурсний бал для отримання обсягів державного замовлення на підготовку фахівців освітніх, мистецьких спеціальностей, спеціаль-

ностей, пов'язаних із фізкультурою і спортом.

Результати аналізу значень спеціалізованого критерію К9 у розрізі спеціальностей та спеціалізацій наведено у табл. 3.

Таблиця 3

Розподіл значень критерію К9 за спеціальностями (спеціалізаціями) у 2019 р.

Код спеціальності (спеціалізації)	Назва спеціальності (спеціалізації)	Мінімальне значення К9	Максимальне значення К9	Кількість ЗВО
011	Освітні, педагогічні науки	1,04	1,04	1
012	Дошкільна освіта	1,02	1,04	2
013	Початкова освіта	1,01	2,0	17
014.05	Середня освіта (біологія та здоров'я людини)	1,04	1,06	4
014.07	Середня освіта (географія)	1,03	1,11	6
014.09	Середня освіта (інформатика)	1,07	1,08	2
014.03	Середня освіта (історія)	1,02	1,2	4
014.04	Середня освіта (математика)	1,02	2,0	14
014.02	Середня освіта (мова і література (із зазначенням мови))	1,01	1,06	8
014.13	Середня освіта (музичне мистецтво)	1,03	1,27	2
014.10	Середня освіта (трудове навчання та технології)	1,02	2,0	10
014.01	Середня освіта (українська мова і література)	1,02	1,2	14
014.08	Середня освіта (фізика)	1,05	2,0	7
014.11	Середня освіта (фізична культура)	1,03	1,55	4
014.06	Середня освіта (хімія)	1,07	1,13	4
015.01	Професійна освіта (будівництво)	1,03	1,03	1
015.10	Професійна освіта (комп'ютерні технології)	1,03	1,03	1
015.11	Професійна освіта (машинобудування)	1,09	1,09	1
015.18	Професійна освіта (технологія виробництва і переробка продуктів с/х)	1,02	1,02	1
015.20	Професійна освіта (транспорт)	1,05	1,05	1
016	Спеціальна освіта	1,06	1,07	2
017	Фізична культура і спорт	1,02	1,67	17
022	Дизайн	1,08	1,48	8
023	Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація	1,07	1,43	7
024	Хореографія	1,03	1,67	7
025	Музичне мистецтво	1,07	1,83	9
026	Сценічне мистецтво	1,08	1,23	2
028	Менеджмент соціокультурної діяльності	1,2	1,2	1
034	Культурологія	1,07	1,07	1
053	Психологія	1,14	1,14	1

Складено авторами на основі опрацьованої інформації від ЗВО системи МОН.

Як свідчать наведені дані, максимальне значення К9 дорівнює 2. Аналіз значень К9 більше 1 у розрізі спеціальностей серед ЗВО засвідчив, що у 17 із них готують фахівців спеціальності «Початкова освіта», найвищі значення в Херсонському державному університеті (2,0), Східноєвропейському національному університеті імені Лесі Українки і Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського (1,17), Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка (1,15), Центральноукраїнському державному педагогічному університеті (1,12). Для спеціальності «Середня освіта (математика)» із 14 ЗВО найвищі значення у Херсонському державному університеті (2,0), Південноукраїнському національному педагогічному університеті імені К. Д. Ушинського (1,21), Криворізькому державному педагогічному університеті (1,16), Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського (1,14). Для спеціальності «Середня освіта (українська мова і література)» із 14 ЗВО найвищі значення у Східноєвропейському національному університеті імені Лесі Українки (1,12), Рівненському державному гуманітарному університеті (1,15). Для спеціальності «Середня освіта (трудове навчання та технології)» найвище значення критерію із 10 ЗВО лише в Херсонському державному технічному університеті (2,0). В інших ЗВО значення цього показника знаходиться в межах від 1,09 до 1,02.

Отримані дані свідчать про значну кількість випускників магістерсько-

го рівня, які уклали договір строком не менше як три роки про роботу на посадах педагогічних працівників у загальноосвітніх та професійно-технічних закладах освіти.

Серед спеціальностей фізичного і мистецького напрямів фахівців спеціальності «Фізична культура і спорт» готують 17 ЗВО, серед яких найвищі значення критерію К9 у Національному університеті кораблебудування імені адмірала Макарова (1,67), Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (1,56), Національному технічному університеті «Харківський політехнічний інститут» (1,5), Житомирському державному університеті імені Івана Франка (1,37), Сумському державному університеті (1,29), Полтавському національному технічному університеті імені Юрія Кондратюка (1,25), Харківській державній академії фізичної культури (1,16). Для спеціальності «Музичне мистецтво» серед 9 ЗВО найвищі значення у Ніжинському державному університеті імені Миколи Гоголя (1,83), Луганському національному університеті імені Тараса Шевченка (1,67), Східноєвропейському національному університеті імені Лесі Українки (1,38).

Цікавим для проведення аналітичного дослідження є розрахований на основі критеріїв К1–К9 конкурсний критерій виконавців державного замовлення у розрізі спеціальностей.

Значення конкурсного критерію коливаються у межах від максимального 3,13 (спеціальність «Фізична культура і спорт» в Національному технічному університеті «Харківський політехнічний інститут») до мінімального 1,03 (спеціалізації спеціальності «Філологія» в Київсько-

му національному лінгвістичному університеті). У 2019 р. збільшилася кількість спеціальностей (49) із значенням критерію більше 2,0 та кількість ЗВО (29), де значення конкурсного критерію за спеціальностями більше 2,0.

Найбільша кількість спеціальностей, де конкурсний критерій більше 2,0, спостерігається у Національному технічному університеті «Харківський політехнічний інститут» (18

спеціальностей із конкурсним критерієм від 3,13 до 2,0), Київському національному університеті імені Тараса Шевченка (21 спеціальність з конкурсним критерієм від 2,39 до 2,03), Національному університеті «Львівська політехніка» (19 спеціальностей з конкурсним критерієм від 2,19 до 2,02).

Результати аналізу значень конкурсних критеріїв більше 2,0 в розрізі спеціальностей наведено в табл. 4.

Таблиця 4

Перелік спеціальностей із значеннями конкурсного критерію більше 2

Код спеціальності	Назва спеціальності (спеціалізації)	Мінімальний конкурсний критерій	Максимальний конкурсний критерій	Кількість ЗВО
011	Освітні, педагогічні науки	2,0272	2,1798	3
013	Початкова освіта	2,696	2,696	1
014	Середня освіта (математика)	2,9411	2,9411	1
014	Середня освіта (фізика)	2,7536	2,7536	1
014	Середня освіта (трудове навчання та технології)	2,8585	2,8585	1
017	Фізична культура і спорт	2,0408	3,132	6
022	Дизайн	2,0502	2,3088	4
023	Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація	2,0004	2,1301	3
024	Хореографія	2,1452	2,1631	2
025	Музичне мистецтво	2,0434	2,8317	7
032	Історія та археологія	2,1226	2,1226	1
033	Філософія	2,0364	2,0364	1
035	Філологія	2,0272	2,2016	9
051	Економіка	2,0131	2,1365	6
052	Політологія	2,0566	2,0566	1
053	Психологія	2,0272	2,1798	3
054	Соціологія	2,0484	2,0484	1
061	Журналістика	2,0012	2,1649	2
071	Облік і оподаткування	2,0272	2,0272	1
072	Фінанси, банківська справа та страхування	2,019	2,3977	6
073	Менеджмент	2,0085	2,3962	8
075	Маркетинг	2,008	2,0474	3
076	Підприємництво, торгівля та біржова діяльність	2,0281	2,1784	2
101	Екологія	2,0371	2,0371	1
102	Хімія	2,0526	2,0526	1
103	Науки про Землю	2,0475	2,0475	1
112	Статистика	2,2016	2,2016	1
121	Інженерія програмного забезпечення	2,0272	2,0272	1
122	Комп'ютерні науки та інформаційні технології	2,0023	2,0898	6
123	Комп'ютерна інженерія	2,0119	2,2623	2
125	Кібербезпека	2,1787	2,1787	1

Код спеціальності	Назва спеціальності (спеціалізації)	Мінімальний конкурсний критерій	Максимальний конкурсний критерій	Кількість ЗВО
131	Прикладна механіка	2,0244	2,117	2
133	Галузеве машинобудування	2,029	2,2125	2
141	Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка	2,082	2,4457	2
144	Теплоенергетика	2,072	2,072	1
152	Метрологія та інформаційно-вимірювальна техніка	2,0425	2,1784	2
153	Мікро- та наносистемна техніка	2,0201	2,0201	1
161	Хімічні технології та інженерія	2,0184	2,2623	3
163	Біомедична інженерія	2,1187	2,1187	1
181	Харчові технології	2,1101	2,1101	1
185	Нафтогазова інженерія та технології	2,0348	2,2756	2
191	Архітектура та містобудування	2,0582	2,0582	1
192	Будівництво та цивільна інженерія	2,355	2,355	1
193	Геодезія та землеустрій	2,0272	2,0272	1
227	Фізична терапія, ерготерапія	2,0281	2,0281	1
242	Туризм	2,1498	2,1498	1
263	Цивільна безпека	2,0494	2,0494	1
281	Публічне управління та адміністрування	2,0272	2,0766	2
291	Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії	2,0474	2,1171	3

Складено авторами на основі опрацьованої інформації від ЗВО системи МОН.

Варто зазначити, що при відносно невеликому коливанні значень розрахованого конкурсного критерію за спеціальностями, значення конкурсного балу для ЗВО за спеціальностями для денної форми навчання, розрахунок якого базується на обов'язку випуску бакалаврів денної форми навчання, має суттєві розбіжності. Найвищі показники отримані для спеціальностей «Економіка» – 847,42 (Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана), «Гірництво» – 602,22 (Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»), «Харчові технології – 563,7 (Національний університет харчових технологій), «Менеджмент» – 539,1 (Київський національний торговельно-економічний універ-

ситет), «Будівництво та цивільна інженерія – 514,9 (Київський національний університет будівництва і архітектури), «Фінанси, банківська справа та страхування» – 474,3 (Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана), «Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка» – 431,4 (Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»), «Комп'ютерні науки» – 430,5 (Національний університет «Львівська політехніка»). Найменші значення отримані для спеціальностей «Маркетинг» – 5,15 (Київський національний лінгвістичний університет), «Філологія (романські мови та літератури (переклад включно), перша – французька)» – 5,25 (Націо-

нальний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова), «Соціологія» – 5,3 (Національний університет «Одеська юридична академія»), «Психологія» – 5,3 (Національний університет «Одеська юридична академія»), «Туризм» – 5,5 (Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка).

Дослідження процедури формування конкурсного балу виконавців державного замовлення на підготовку магістрів на основі ступеня бака-

лавра за спеціальностями і в цілому по ЗВО дозволило визначити чинники, що впливають на розподіл місць державного замовлення. Аналіз значень конкурсних балів виконавців державного замовлення засвідчив, що найвищі бали за спеціальностями отримали ЗВО відповідної спеціалізації, що можна пояснити великим обсягом здобувачів вищої освіти ступеня бакалавра, достатнім рівнем матеріально-технічної бази, відповідним науково-педагогічним потенціалом.

Список використаних джерел

1. Дзюба С. Модернізація національної системи вищої освіти як одна з передумов входження України до єдиного європейського освітнього простору. *Європейські інтеграційні процеси у XXI столітті: ключові тенденції, основні виклики та нові можливості* : зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 26–27 берез. 2018 р. / Українська Асоціація Викладачів і Дослідників Європейської Інтеграції. Київ, 2018. С. 158–166.

2. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / Нац. акад. пед. наук України ; за заг. ред. В. Г. Кременя. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/166230/1/nac%20dopovid%202016.indd%20smal.pdf>.

3. Домбровська С. М. До питання про формування державної освітньої політики України та її вдосконалення. *Інвестиції: практика та досвід*. 2011. № 5. С. 51–53. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2011_5_14.

4. Дзюбенко О. Л. Напрями удосконалення державного регулювання ринку послуг вищої освіти в Україні. *Право та державне управління*. 2017. № 2 (27). С. 143–149. URL: http://www.pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/2_2017/25.pdf.

5. Лугувий В. І. Реалізація принципів і пріоритетів Болонського процесу у вищій школі України: час дискусій і час дій. *Педагогіка і психологія. Вісник АПН України*. 2009. № 1(62).

6. Авксентьєв М. Ю. Оптимізація формування державного замовлення на підготовку фахівців з вищою освітою. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. № 3. URL: <http://global-national.in.ua/issue-3-2014>.

7. Детюк А. М. Система джерел адміністративно-правового регулювання державного замовлення в сфері освіти. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. 2015. № 4. С. 60–65. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npnau_2015_4_13.

8. Про формування та розміщення державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів : Закон України від 20.11.2012 р. № 5499-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5499-17>.

9. Про затвердження Порядку розміщення державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів : постанова Кабінету Міністрів України від 20.05.2013 р. № 363. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/363-2013-%D0%BF>.

10. Положення про критерії розміщення державного замовлення на підготовку магістрів для вищих навчальних закладів, які знаходяться у сфері управління МОН : наказ Міністерства освіти і науки України від 14.06.2017 р. № 858. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/npa/5a1fe99c99b5f.pdf>.

11. Критерії конкурсного відбору виконавців державного замовлення на підготовку магістрів у закладах вищої освіти, які знаходяться у сфері управління Міністерства освіти і науки України : наказ Міністерства освіти і науки України від 03.05.2018 р. № 445. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0625-18>.

Valentyna Gapon

Ph. D. (Pedagogical), SSI «Institute of Educational Analytics», Kyiv, Ukraine, gapon@mon.gov.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7521-5450>

Larysa Popkova

SSI «Institute of Educational Analytics», Kyiv, Ukraine, popkova@mon.gov.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9434-1775>

Lyudmyla Chimbay

SSI «Institute of Educational Analytics», Kyiv, Ukraine, l_chimbay@mon.gov.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4647-2471>

**ANALYSIS OF CRITERIA FOR THE COMPETITIVE SELECTION
OF THE STATE ORDER CONTRACTORS
FOR MASTERS' TRAINING**

Abstract. *The process of reforming higher education requires improvement of the educational management mechanism, development of new mechanisms and methods of educational management at the state level. As a result, there are changes in approaches to the distribution of the state order for training specialists to meet the needs of the economy and society in skilled personnel. The purpose of the article is to investigate the criteria for competitive selection of contractors and the factors that influence their formation, determined by regulatory acts. In the research, the authors used the method of systematic analysis to develop an information model of the distribution of the state order. To assess the criteria for each specialty of each institution of higher education, on the basis of the method of statistical determination of relationships and dependencies between indicators, electronic analytical tables of criterion scores are created. The article deals with the methodology of determining the volume of the state order for the training of masters on the basis of the bachelor's degree for each specialty / specialization according to the competitive score, which is calculated on the basis of criteria obtained from higher education institutions. The analysis of their numerical values is carried out and the factors influencing the calculation of competitive criteria for each specialty and for each higher education institution are determined, the list of specialties with the highest indicators is given. The calculation of the competitive score of higher education institutions in the specialties for full-time education is based on the volume of full-time bachelor graduates. In this regard, it is noted that with relatively small fluctuations in the values of the calculated competition criterion, the received competitive scores have significant differences. In the article it is noted that the highest scores in the*

specialties were obtained by the higher education institutions of the relevant specialization, which can be explained by the high volume of applicants for the higher education of the bachelor's degree, a sufficient level of learning facilities, appropriate scientific and pedagogical potential.

Keywords: state order, education degree, higher education applicants, competitive selection, competitive selection criteria.

References

1. Dziuba, S. (2018). *Modernization of the national system of higher education as one of the prerequisites for the entry of Ukraine into a single European educational space*. Proceedings of the International Scientific and Practical conference "European integration process-ess in the XXI century: key trends, main challenges and new opportunities" (2018). Kyiv, 158–166 [in Ukrainian].
2. Kremen, V. H. (Ed.). (2016). *National report on the status and prospects of education in Ukraine*. The National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine. Retrieved from <http://lib.iitta.gov.ua/166230/1/nac%20dopovid%202016.indd%20smal.pdf> [in Ukrainian].
3. Dombrovska, S. M. (2011). *With regard to the formulation and improvement of State educational policy in Ukraine*. Investytsii: praktyka ta dosvid, 5, 51–53. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2011_5_14 [in Ukrainian].
4. Dziubenko, O. L. (2017). *Directions for improving State regulation of the higher education market in Ukraine*. Pravo ta derzhavne upravlinnia, 2 (27), 143–149. Retrieved from http://www.pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/2_2017/25.pdf [in Ukrainian].
5. Luhovyi, V. I. (2009). *Implementation of the principles and priorities of the Bologna process in Ukraine's higher school: time for discussion and action*. Pedagogika i psikhologhiia, Visnyk APN Ukrainy, 1(62) [in Ukrainian].
6. Avksientiev, M. Yu. (2015). *Optimizing the creation of a State contract for the training of specialists with higher education*. Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky, 3. Retrieved from <http://global-national.in.ua/issue-3-2014> [in Ukrainian].
7. Detiuk, A. M. (2015). *System of sources of administrative and legal regulation of State procurement in education*. Yurydychnyi visnyk. Povitriane i kosmichne pravo, 4, 60–65. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npnau_2015_4_13 [in Ukrainian].
8. Verkhovna Rada of Ukraine. (2012). *On the formation and placement of State orders for the training of specialists, scientific, scientific and pedagogical personnel and workers, and the further training and retraining of personnel* (Act No. 5499-VI, November 20). Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5499-17> [in Ukrainian].
9. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2013). *On approval of the Order of placement State orders for the training of specialists, scientific, scientific and pedagogical personnel and workers, and the further training and retraining of personnel* (Decree No. 363, May 20). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/363-2013-%D0%BF> [in Ukrainian].
10. Ministry of Education and Science of Ukraine. (2017). *Regulation on Criteria for Awarding a State Order for Master's Degree Training for Higher Education Institutions under the Administration of the MES*. (Order No. 858, June 14). Retrieved from <https://mon.gov.ua/storage/app/media/npa/5a1fe99c99b5f.pdf> [in Ukrainian].
11. Ministry of Education and Science of Ukraine. (2017). *Criteria for the competitive selection of holders of State-appointed master's degrees at institutions of higher education administered by the Ministry of Education and Science*. (Order No. 445, May 3). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0625-18> [in Ukrainian].